

УДК 330.322.01

Т.Л. Грицай, аспірантка
кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах і економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
менеджер по міжнародній звітності
ДП «Адідас-Україна», м. Київ

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЕКТ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

АННОТАЦИЯ. В статье раскрываются теоретические подходы к сущности и структуре инвестиционных проектов, исследуются варианты определения проектов зарубежными и отечественными учеными, а также предлагаются подходы к их усовершенствованию.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инвестиционный проект, инвестиционное проектирование, организационно-экономический механизм инвестирования, субъект инвестирования, объект инвестирования.

ABSTRACT. Article is focused on the theoretical approaches to the nature and structure of the investment projects. It investigates options for underlying concepts of investment project definitions made by the foreign and domestic scientists, and suggests approaches to improve them.

KEY WORDS: investment project, investment designing, the organizational-economic mechanism of investment, the subject of investment, object of investment.

АННОТАЦІЯ. У статті розкрито теоретичні підходи до сутності та структури інвестиційних проектів, досліджено варіанти визначення проектів зарубіжними та вітчизняними вченими, а також запропоновано підходи до їх удосконалення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиційний проект, інвестиційне проектування, організаційно-економічний механізм інвестування, суб'єкт інвестування, об'єкт інвестування.

Як свідчить міжнародна практика, позитивні тенденції економічного розвитку країни спостерігаються лише за наявності достатнього обсягу інвестиційних ресурсів та ефективного їх використання. Акумуляуючи капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій і менеджменту, інвестиції стимулюють процес розширеного відтворення виробництва, створюють нові вартості та в повній мірі сприяють динамічним економічним зрушенням.

За сучасного економічного стану України особливого значення набула інвестиційна привабливість проектів, які сприяють вирішенню економічних та соціальних проблем країни, розширю-

ють експортні можливості і в свою чергу підвищують ефективність всієї економіки. Актуальність даного питання пояснюється не лише обмеженістю фондового ринку України, але й великою кількістю переваг, які виникають в процесі реального інвестування.

Незважаючи на те, що теоретичні засади і практика інвестиційної діяльності активно вивчаються як зарубіжними, так і вітчизняними вченими, досвід такого дослідження ще й досі залишається доволі скромним.

Реалізація цілей інвестування передбачає формування інвестиційних проектів, які забезпечують інвесторів та інших учасників необхідною інформацією для прийняття рішень щодо інвестування.

Метою та завданням статті є теоретичне обґрунтування та розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо визначення сутності інвестиційного проекту.

Проект є організаційною формою реалізації процесу інвестування. У даному понятті зосереджене як стратегічне планування, так і практична реалізація оперативного управління. Для більш повного охоплення багатофункціональності даного поняття доцільно було б виділити два підходи визначення сутності проекту, які є найпоширенішими в економічній літературі (рис. 1).

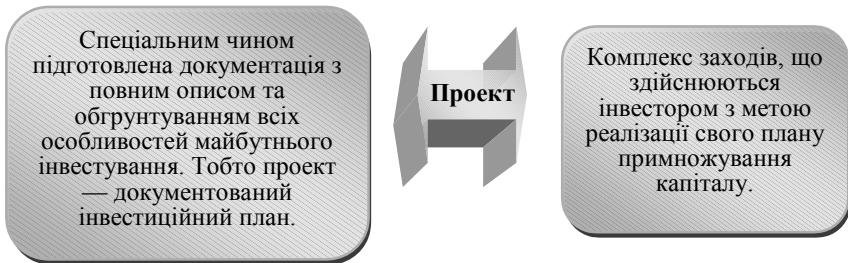

Рис. 1. Підходи до визначення суті проекту

Другий підхід дозволяє більш комплексно дослідити економічні аспекти інвестиційного проекту, його закономірності та економічні чинники існування. Тому цей підхід покладемо в основу висвітлення суті проекту.

Так, А.І. Зімін трактує інвестиційний проект як програму реалізації інвестицій, пов'язану з обґрунтуванням економічної доцільності,

обсягом та терміном реалізації вкладень, у тому числі із складанням усієї необхідної проектно-кошторисної документації та описанням конкретних практичних дій по здійсненню бізнес-плану [4, с. 158].

Іншими словами, інвестиційний проект являє собою сукупність намірів, обґрунтувань та практичних дій по реалізації інвестиційного процесу, по забезпеченню визначених інвестором конкретних фінансово-економічних та соціальних результатів інвестиційної діяльності. Тобто, інвестиційний проект слід розуміти і як намір здійснити практичну діяльність по вкладенню капіталу, і як сукупність документів, у яких планується та обґрунтовується ця діяльність.

Слушно зауважують автори В.П. Попов та В.П. Семенов, що інвестиційний проект є комплексом взаємопов'язаних заходів для вкладання капіталу протягом обмеженого періоду часу з метою отримання доходів в майбутньому [10, с. 37].

Інший підхід до визначення даного поняття маємо в роботі Н.М. Гайдиса. Науковець розглядає інвестиційний проект як об'єкт фінансової операції, яка пов'язана з розподіленнями в часі фінансовими надходженнями та витратами грошових коштів [5, с. 59]. Виходячи з такого тлумачення, будь-яке планування можна вважати інвестиційним, що не є цілком правильним, адже грошові потоки характерні не лише для інвестиційної діяльності.

В.П. Савчук дає наступне визначення проекту: «Інвестиційний проект — это специальным образом оформленное предложение об изменении деятельности предприятия, преследующее определенную цель» [11, с. 654].

На думку В.Базилевича, інвестиційний проект — цілеспрямоване, заздалегідь опрацьоване, заплановане створення та модернізація фізичних об'єктів, технологічних процесів, технічної та організаційної документації для них, матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів, а також управлінських рішень і заходів їх виконання [12, с. 13]. Тобто, автор дещо звужує поняття інвестиційного проекту, розглядаючи його лише як захід з проектування, будівництва чи модернізації діючого виробництва, результатом реалізації якого є фізичні об'єкти.

Варта уваги позиція В.А. Верби, яка стверджує, що інвестиційний проект — це одноразовий комплекс взаємопов'язаних заходів, націлений на досягнення конкретних результатів за умов обмеженості ресурсів та чітко визначених строків. Таким чином, підкреслюється унікальність проекту та його нециклічний характер.

Зарубіжні вчені Ф. Грей Кліффорд та У. Ларсон Ерік наголошують на комплексності інвестиційного проекту, розглядаючи його як комплексний, єдиноразовий, обмежений у часі та ресурсах захід з визначеними вимогами інвестора.

І.І. Мазур дає наступне визначення інвестиційного проекту. Проект — інвестиційна акція, яка передбачає вкладення певної кількості ресурсів, у тому числі інтелектуальних, фінансових, матеріальних, людських, для отримання запланованого результату і досягнення певних цілей в обумовлені терміни.

У теорії та практиці управління інвестиційний проект визначається як діяльність, при якій матеріальні, фінансові та людські ресурси організовані новаторським способом для виконання унікального завдання в умовах визначеного бюджету та строку та досягнення позитивних змін, що відповідають певним кількісним та якісним параметрам.

Отже, по своїй суті інвестиційний проект є сукупністю унікальних, неповторних заходів з наступними, притаманними йому ознаками:

- наявністю чітко сформульованої мети проекту, яка є бажаним результатом, досягнутим у рамках заданого строку та визначених умов реалізації;
- кількісною оцінкою результатів реалізації проекту;
- структуризацією проекту за цілями. Мета проекту має свою структуру представлену в вигляді ієрархії цілей, починаючи з стратегічних та закінчуючи конкретизованими тактичними завданнями;
- зміною стану проекту для досягнення поставленої мети. Адже реалізація інвестиційного проекту пов'язана із змінами у відповідній системі та перетворенням теперішнього стану у бажаний;
- обмеженістю ресурсів, яка свідчить про те, що кожен проект має свій обсяг матеріальних, людських і фінансових ресурсів;
- наявністю часових меж. Це означає, що проект має чітко визначений строк його початку та завершення;
- унікальністю, що проявляється у відповідному рівні інновацій, комплектності та структурованості.

Усі представлені авторські позиції враховують різні аспекти реалізації інвестиційного проекту. Проте, варто акцентувати увагу на тому, що ми розглядаємо інвестиційний проект як об'єкт інвестування, систему економічних відносин, націлених на досягнення визначених цілей.

Тому, аналізуючи вищенаведені визначення, зробимо уточнення щодо суті проекту, виходячи з того, що важливими складовими інвестиційного проекту є чітка орієнтація на результативність заходів та необхідність їх досягнення в умовах обмеженості ресурсного забезпечення.

На нашу думку, більш узагальнюючим визначенням інвестиційного проекту є наступне: інвестиційний проект — системно обмежений і закінчений комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових, розрахункових та конструктивно-технічних заходів, що забезпечує окремий напрям стратегічного розвитку суб'єкта господарювання, обґрунтовує необхідність інвестиційних ресурсів та включає систему відповідних управлінських рішень з ціллю досягнення конкретних результатів за умов обмеженості ресурсів та чітко визначених строків.

Під управлінням інвестиційного проекту будемо розуміти процес організації, планування, координації фінансових, людських та матеріальних ресурсів протягом життєвого циклу проекту, націлений на досягнення поставлених цілей.

Для визначення особливостей управління проектом потрібно його структурувати. Структура проекту — організація зв'язків між його елементами. Як бачимо з рис. 2, структура інвестиційного проекту характеризує його цілісність та єдність усіх елементів.

Рис. 2. Структура інвестиційного проекту

Розглянемо детальніше, що собою являє той чи той складовий елемент інвестиційного проекту. Отже, до проектних матеріалів відносяться офіційні документи, обов'язкові при проектуванні об'єктів капітального будівництва, в тому числі:

- техніко-економічне обґрунтування будівництва підприємства, будівель та споруд;
- проект будівництва підприємства, будівель та споруд;

➤ обґрунтування інвестицій у будівництво підприємства, будівлі чи споруди;

➤ бізнес-план, що подається у певній формі в складі заявки на участь у конкурсному розподілі інвестиційних ресурсів.

Також є додаткові матеріали, які розробляються учасниками при експертизі та безпосередній підготовці проектів до реалізації.

Учасниками інвестиційного проекту можуть бути інвестори, замовники, виконавці та користувачі проекту. Відмітимо, що інвестори можуть впливати на об'єкт інвестування як безпосередньо, так і опосередковано. Зазначимо, що перевага останнього полягає у зменшенні ризиків інвесторів, унаслідок того, що частина з них переходить до інших учасників проекту, відмінних від інвесторів. Це відбувається у випадку, коли інвестор доручає організацію та контроль за реалізацією об'єкта інвестування іншому суб'єкту — замовнику проекту, який у свою чергу може делегувати частину своїх завдань ще одному суб'єкту — користувачу проекту. Практика показує, що таке розширення кола суб'єктів інвестиційного проекту є виправданим, оскільки сприяє розвитку подій у бажаному для інвестора напрямку з мінімальними затратами та ризиком.

Зв'язок між проектними матеріалами і учасниками забезпечує організаційно-економічний механізм реалізації інвестиційного проекту, який є свого роду формою взаємодії суб'єктів. До організаційно-економічного механізму реалізації проекту відносять:

➤ нормативну документацію, на основі якої і відбувається взаємодія;

➤ зобов'язання, що приймаються учасниками, гарантії цих зобов'язань та санкції за їх порушення;

➤ умови фінансування інвестиційного проекту;

➤ специфічні умови обороту продукції та ресурсів між учасниками;

➤ система управління реалізацією проекту, яка забезпечує синхронізацію діяльності та захист інтересів учасників;

➤ особливості облікової політики учасників;

➤ період реалізації проекту, що складає відрізок часу, протягом якого здійснюється сплановані в проекті дії;

➤ графік реалізації проекту [7, с. 238].

Виходячи з вищенаведеного ще раз переконуємось в тому, що інвестиційний проект — цілісна структура, а не миттєве одномоментне утворення, найзагальнішим проявом якого є економічні відносини між суб'єктами інвестиційної діяльності, з приводу об'єкта проекту.

Література

1. *Бригхем Ю.* Энциклопедия финансового менеджмента: Пер. с англ. — М.: РАГС, Экономика, 1998. — 368 с.
2. *Гайдис Н.М.* Інвестування: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Нац. банк України. Львів. банк. ін-т. — Л., 2002. — 271 с.
3. *Горохов М.Ю.* Бизнес-планирование и инвестиционный анализ: Как привлечь деньги / Горохов М.Ю., Малев В.В. — М.: Фелин, 1998. — 208 с.
4. *Зимин А.И.* Инвестиции: вопросы и ответы. — М.: ИД «Юриспруденция», 2006. — 256 с.
5. *Золотогоров В.Г.* Инвестиционное проектирование: Учеб. пособие. — Мн. ИП «Экоперспектива», 1998. — 463 с.
6. *Кириченко О.А., Єрохін С.А.* Інвестування: Підручник. — К.: Знання, 2009. — 573 с.
7. *Майорова Т.В.* Інвестиційна діяльність: підруч. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.
8. *Майорова Т. В.* Інвестиційна діяльність. Навч. посіб. — К.: ЦУЛ, 2003. — 376 с.
9. *Подшиваленко Г.П., Лахметкина Н.И., Макарова М.В.* Инвестиции: учебное пособие // 3-е изд., перераб. и доп. — М.: КНОРУС, 2006. — 200 с.
10. *Попов В.П., Семенов В. П.* Организация и финансирование инвестиций. — СПб.: Питер, 2001. — 224 с.
11. *Савчук В.П.* Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент: 3-е изд. — К.: Companion Group, 2008. — 880 с.
12. *Базилевич В., Мазур І.* Методичні аспекти оцінки масштабів тіньової економіки // Економіка України. — 2004. — № 8. — С. 36 — 44.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2011 р.

УДК 657

В.І. Єфіменко, канд. екон. наук, професор
кафедри обліку підприємницької діяльності,
декан обліково-економічного факультету,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

НАПРЯМКИ ГАРМОНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

АННОТАЦІЯ. В статті розглядаються питання гармонізації системи бухгалтерського учета в Україні з МСФО, директивами ЄС і внутрі країни. Визначені шляхи раціонального рішення поставлених завдань в умовах глобалізації економіки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: бухгалтерський учет, фінансова звітність, гармонізація, нормалізація, конвергенція, уніфікація.